

УДК 341.96

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ДОГОВОРУ МІЖНАРОДНОГО ФАКТОРИНГУ

Смолин Я. В.

Здобувач Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент Калакура В. Я.

Анотація. *Стаття присвячена питанням існування договору міжнародного факторингу, як самостійної конструкції цивільного договору. Проаналізовані підходи науковців до визначення правової природи факторингових відносин. Описано характер послуг, що надаються фактором за умовами договору міжнародного факторингу. В статті також аналізується специфіка уступки права грошової вимоги за умовами договору міжнародного факторингу. Здійснений порівняльно-правовий аналіз останньої із загальноцивільстичною цесією. В статті йде мова також про застосування глобальної цесії за договором міжнародного факторингу. Висвітлюється можливість проведення факторингових операцій, за якими фактором надаються посередницькі послуги. Досліджено співвідношення послуг, що надаються фактором із уступкою права грошової вимоги під час проведення міжнародних факторингових операцій. Висвітлено можливість надання фактором комплексу послуг постачальникові за умовами договору. Запропонований підхід до можливості поєднання уступки права грошової вимоги із наданням фактором постачальникові посередницьких послуг. На підставі проведеного дослідження, зроблені висновки про перспективу існування договору міжнародного факторингу як окремого правового інституту. Автором зроблений висновок про те, що існування договору міжнародного факторингу є можливим у випадку фінансування фактором клієнта на безповоротній основі.*

Ключові слова: *факторинг, посередницькі функції, послуги, глобальна цесія, уступка права грошової вимоги, фінансування, дебіторська заборгованість, конструкція договору.*

Постановка проблеми. Розвиток міжнародних торговельних відносин сприяв виникненню та активному використанню суб'єктами міжнародних комерційних відносин зовнішньоекономічних угод з комерційним фінансуванням. Прикладом останніх виступає факторинг. Ефективність застосування факторингу як дієвого механізму підвищення конкурентоспроможності та покриття дебіторської заборгованості суб'єктів підприємницької діяльності підтверджується постійним зростанням питомої ваги факторингових операцій у міжнародній комерційній практиці. За даними міжнародної факторингової асоціації Factors Chain International, обсяг міжнародних факторингових операцій у грошовому еквіваленті з використанням 2 – факторної моделі відносин станом на 2015р. перевищує 60 мільярдів євро за рік [1].

Незважаючи на активне застосування факторингових операцій у міжнародній підприємницькій діяльності, правова природа договору міжнародного факторингу залишається до кінця не вивченою. Подібний стан наукових досліджень у відповідній сфері важко назвати прийнятним. Відсутність одностайного підходу до розуміння правової природи договору міжнародного факторингу створює непослідовність національного законодавця у визначенні місця факторингу в системі приватноправових зобов'язань, а також неодно-

значність правозастосовчої практики в питаннях правової кваліфікації відносин, що виникають за договором факторингу. Крім того, як слушно з цього приводу зазначає Н.В. Тараба, у зв'язку з приєднанням України до конвенції УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» малодосліджене на сьогоднішній день питання міжнародного факторингу набуває особливої актуальності [2, с. 126].

Мета статті – дослідження правової природи факторингу через аналіз конструкції договору міжнародного факторингу, закріпленої Оттавською конвенцією «Про міжнародний факторинг», а також юридичної сутності правових зв'язків між контрагентами за договором міжнародного факторингу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти правової природи договору міжнародного факторингу набували фрагментарного висвітлення у працях А. А. Приходько, Н. В. Тараби, А. В. Токунової, Н. В. Новосолової, С. В. Овсейка, А. С. Комарова, Л. Г. Єфимової, К. Шмиттгоффа, Ф. Селінджера, Г. Сомера та інших науковців.

Основні результати дослідження. Уніфікація виступає загальною тенденцією правового регулювання міжнародних факторингових операцій. Правове регулювання факторингу на міжнародному рівні здійснюється на основі конвенції УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» 1988 р. [3]. Відсутність єдиного уніфікованого правового режиму проведення факторингових операцій та поверхневність правового регулювання факторингу сприяли зростанню питомої ваги квазіправових регуляторів відповідної сфери відносин. Комісія ЮНСІТРАЛ підготувала конвенцію «Про уступку дебіторської заборгованості у міжнародній торгівлі» 2001 р., яка затверджена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН №56/81 [4]. Міжнародними факторинговими асоціаціями здійснюється приватноправова уніфікація правил здійснення міжнародних факторингових операцій. Результатом цього є Загальні правила міжнародного факторингу, затверджені міжнародними факторинговими асоціаціями – Factors Chain International та International Factoring Group [5].

Оттавська конвенція «Про міжнародний факторинг» 1988 р. залишається єдиним міжнародним договором, що врегульовує факторингові операції, ускладнені іноземним елементом. Як впливає із преамбули Оттавської конвенції «Про міжнародний факторинг», метою її розробки є прийняття єдиних правил для створення правової бази, яка сприятиме міжнародному факторингу [3]. Конвенція є правовою основою для розроблення окремих положень, присвячених договору факторингу в межах національних законодавств.

Виникнення та втілення у правотворчу практику договору міжнародного факторингу спричинено об'єктивними закономірностями розвитку міжнародних торговельних відносин. В умовах глобалізації на зміну традиційним комерційним контрактам виникають нові договірні форми, що передбачають більш складні форми економічної та юридичної взаємодії сторін [6]. Подібним чином виникли зовнішньоекономічні договори з комерційним фінансуванням, до переліку яких належить і договір міжнародного факторингу. Правове регулювання факторингу на національному рівні розвивається в напрямку непрямої уніфікації – відповідне правове явище спершу набуло відповідної об'єктивації в положеннях в конвенції УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» з подальшим його втіленням у положеннях національного законодавства [6].

З урахуванням вище зазначеного, наявність відповідних уніфікованих правових актів засвідчує виникнення у міжнародній комерційній практиці особливого виду зобов'язальних відносин, ускладнених іноземним елементом. Конвенція УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» 1988 р. закріплює конструкцію договору міжнародного факторингу. Відповідно до ст. 1 Конвенції, під договором міжнародного факторингу розуміють дого-

вір, за яким постачальник відступає або може відступати фактору право грошової вимоги, яке випливає з договорів купівлі-продажу товарів, укладених між постачальником та його покупцями (боржниками), крім договорів купівлі-продажу товарів, придбаних у першу чергу для їхнього особистого, сімейного або домашнього використання. Фактор, при цьому, має виконувати принаймні дві з таких функцій: фінансування постачальника, включаючи надання позики та здійснення авансових платежів; ведення обліку (головної бухгалтерської книги) щодо дебіторської заборгованості; пред'явлення до сплати грошових вимог; захист від несплат боржників. Крім того, боржники повинні бути повідомлені про відступлення права грошової вимоги [3].

У науці немає одностайного підходу щодо правової природи договору факторингу. Окремі науковці вважають, що договір факторингу є різновидом змішаного договору [7, с. 240]. Розвиваючи подібний правовий підхід, А. А. Приходько стверджує, що договір факторингу містить ознаки договору уступки права грошової вимоги, чи, одночасно, агентського договору – договору поруки, і, як правило, договору позики (кредиту). Крім того, частіше за все, договір міжнародного факторингу, частіше всього, містить ознаки договору оплатного надання послуг (підряду). На думку науковця, подібна особливість договору міжнародного факторингу зумовлена існуванням відкритого та закритого видів факторингу, які є близькими з економічної точки зору, проте – відмінні за своєю правовою природою [8, с. 58, 59]. В науковій літературі також зустрічаються підходи, до визначення природи договору, за якими договір факторингу є різновидом купівлі права [9; 10, с. 174] чи купівлі права з наданням послуг [7, с. 241].

Окремі науковці вважають, що договір факторингу є самостійним видом договору, що передбачає надання фактором комплексу послуг із фінансування клієнта грошовими коштами під зобов'язання з відступлення його права грошової вимоги до боржника [11, с. 91].

У будь-якому випадку, правова природа договору міжнародного факторингу потребує подальшого аналізу. Беззаперечним можна вважати факт про те, що відповідний договір відноситься до різновиду договорів про надання фінансових послуг. Положення Конвенції поширюються на операції факторингу старої лінії (old style factoring), інкасового факторингу, дробового, факторингу з правом регресу. Конвенція УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» не врегульовує конфіденційний факторинг та операції, пов'язані з дисконтуванням рахунків [12, с. 42]. Таким чином, Конвенція не врегульовує весь обсяг факторингових операцій, що існують у комерційній практиці. Частина з них, з огляду на визначення міжнародного факторингу, не є факторинговими операціями, ускладненими іноземним елементом.

Положення Конвенції визначили найбільш суттєві правові ознаки для міжнародного факторингу. Завдяки конвенції УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» договір міжнародного факторингу набув формально визначеного характеру. З урахуванням п. С ч. 1 ст. 1 Оттавської конвенції 1988 р. повідомлення боржника про уступку права грошової вимоги належить до кваліфікаційних ознак договору міжнародного факторингу [3]. Подібний підхід розробників Конвенції можна вважати цілком виправданим. При скритій уступці права грошової вимоги, за якою боржника не повідомляють про уступку права грошової вимоги, фактор набуває лише економічне право на грошові вимоги, однак, з правової точки зору, права грошових вимог не уступається [13, с. 410]. Положеннями Конвенції не можна формалізувати невизначене коло суспільних відносин, що, нерідко, різняться між собою правовою природою.

Обмеження дії Оттавської конвенції «Про міжнародний факторинг» за обсягом факторингових відносин відповідає меті правотворчої практики у сфері факторингу – ство-

рення єдиної правової бази, яка сприятиме міжнародному факторингу. Відповідно до ст. 2 Конвенції УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» виключення в застосуванні Конвенції може бути здійснено лише щодо Конвенції в цілому [3]. В протилежному випадку, відступ від положень Конвенції може призвести до втрати договором міжнародного факторингу своїх кваліфікаційних ознак, і формалізація договору факторингу у положеннях Конвенції втрачатиме своєю правове значення. Конструкція договору міжнародного факторингу не виконуватиме своєї методологічної функції у правотворчій та правозастосовчій практиках.

За договором міжнародного факторингу фактор повинен виконувати дві з обов'язкових функцій, визначених положеннями Конвенції. Подібні особливості дали Н. В. Тарабі підстави стверджувати, що цивільно-правовими ознаками договору міжнародного факторингу є відносини уступки права грошової вимоги та дві з обов'язкових функцій фактора, визначені Конвенцією [2, с. 127]. Виходячи зі змісту ст. 1 Конвенції, за договором міжнародного факторингу фактором можуть надаватись будь-які із зазначених послуг у різному співвідношенні.

Диспозитивність сторін у виборі функцій фактора за договором міжнародного факторингу забезпечує варіативність факторингових операцій у комерційній практиці. Договір факторингу відносять до договорів комерційного фінансування. Таким чином, розгляд факторингу як різновиду фінансування постачальника є найбільш поширеною точкою зору. Положення національних законодавств визначають факторинг як фінансування фактором постачальника (клієнта) під уступку права грошової вимоги. В літературі зазначаються підходи до визначення факторингу через «обов'язковості здійснення фактором фінансування» [3, с. 128-130], «фінансування постачань клієнта» [14, с. 110], «купівлю фактором у постачальника грошової вимоги» [15, с. 41], тощо.

Однак, як впливає з положень Конвенції, за умовами договору міжнародного факторингу фактор може фінансувати постачальника. За словами А. В. Токунової, послуги, що надаються фактором за умовами договору факторингу, є однаково обов'язковими і фінансування фактором не превалює. Науковець доходить висновку про те, що функція щодо фінансування не є обов'язковою для договору міжнародного факторингу [16, с. 298]. Своєрідний підхід до проблематики виконання фактором посередницьких функцій висловлений Е. Е. Шевченком, який стверджує, що договір фінансування під уступку права грошової вимоги не включає такі правочини, як уступка права з метою страхування та інкасації. В цьому плані договір фінансування під уступку права грошової вимоги слід відмежовувати від договору факторингу [17, с. 183].

Прикладом договорів факторингу, за яким фактор здійснює посередницькі послуги без фінансування, є операції інкасового факторингу, де фактор контролює погашення заборгованості клієнта, інкасує виручку на користь клієнта (постачальника), приймає на себе ризик непогашення заборгованості клієнта, однак не виконує функції фінансування постачальника (клієнта) [17, с. 38]. Індивідуальні підходи до визначення обов'язковості функцій фактора за договором факторингу простежуємо також і в національних правових системах. Так, судова практика Іспанії передбачає, що фактор за договором факторингу повинен виконувати крім звичної та такої, що постійно застосовується за умовами договору факторингу, ще й одну з адміністративних функцій, а саме – пред'явлення до сплати грошових вимог чи ведення бухгалтерського обліку клієнта. Інші функції фактора за умовами договору мають факультативне значення [18]. Однак, у будь-якому випадку, такий договір не має передбачає передачу факторові права грошової вимоги. Подібна уступка права грошової вимоги за договором має суто технічний характер, а договір факторингу є договором комісії.

У науковій літературі заперечують можливість виконання фактором посередницьких функцій поряд із уступкою права грошової вимоги. За словами Л. А. Новосьолової, якщо поєднано елементи посередницького договору та уступки права вимоги, останній договір має характер удаваного правочину. Уступка права грошової вимоги прикриває договір щодо оплатного надання послуг щодо витребування дебіторської заборгованості [19, с. 220]. Подібної точки зору дотримується також Я. О. Чапічадзе: «при переданні права грошової вимоги у власність фінансовий агент не може здійснювати представницькі функції» [20, с. 8].

За словами О. Ломидзе, застосування поряд із уступкою права грошової вимоги конструкції посередницького договору призведе до деформації механізму правового регулювання [21, с. 230]. Розвиваючи наведений підхід, В. М. Русаков зазначив, що передання майна у власність та здійснення посередництва призведе до того, що більшість грошових вимог стане не застосовними, оскільки до складу правомочностей входитимуть функції фінансового агента, що матимуть альтернативний характер. Неможливість поєднати в юридичній конструкції функції посередництва можна пояснити тим, що при уступці права грошової вимоги набувачем за договором залишається фінансовий агент. Повернення права грошової вимоги попередньому боржникові є можливим лише через застосування регресного факторингу [22, с. 62]. Таким чином, набуття майнового права виключає можливість одночасного здійснення посередницьких послуг, спрямованих на його забезпечення. У будь-якому випадку, права грошових вимог, що набуває фактор за умовами договору міжнародного факторингу і звертає їх на свою користь та ті, щодо яких фактором здійснюються посередницькі операції, не повинні співвідноситись між собою. З огляду на наведене, більш доцільним є розгляд договору міжнародного факторингу як різновиду окремої правової конструкції при фінансуванні під уступку права грошової вимоги.

Уступка права грошової вимоги належить до обов'язкових кваліфікуючих елементів договору міжнародного факторингу. Характеризуючи уступку права грошової вимоги за договором факторингу, варто зазначити, що останній притаманні істотні відмінності поряд із загально цивілістичною цесією. За договором факторингу фактор може набувати як дійсних прав грошових вимог, так і тих з них, що виникнуть в майбутньому. Сторонами договору факторингу завжди виступають постачальник та спеціалізована фінансова установа. Відступлення права грошової вимоги за договором міжнародного факторингу здійснюється, як правило, незалежно від наявності заборони на уступку права грошової вимоги. Відповідно до ст. 6 Оттавської конвенції «Про міжнародний факторинг» уступка права грошової вимоги є дійсною, незважаючи на будь-яку угоду між постачальником і боржником, яка забороняє таке відступлення [3].

За умовами договору міжнародного факторингу обмежується переуступка права грошової вимоги, якщо умовами договору факторингу проведення подальшої уступки права грошової вимоги забороняється. Свої особливості притаманні також і відповідальності фактора перед боржником. Відповідно до ч. 2 ст. 10 Конвенції УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» 1988р. боржник, який має таке право вимагати від постачальника суму, сплачену фактору стосовно відступлення права вимоги, має протек право вимагати повернення цієї суми від фактора настільки, наскільки фактор не виконав своє зобов'язання здійснити постачальнику платіж, пов'язаний із відступленням права вимоги, або фактор здійснив такий платіж тоді, коли він знав про невиконання, або неналежне виконання, або прострочення виконання постачальником своїх зобов'язань щодо товарів, яких стосуються платежі боржника [3]. Наведені відмінності свідчать про набуття уступкою права грошо-

вої вимоги більш гнучкого характеру, порівняно із загальними положеннями договірною права.

В основі договору міжнародного факторингу є «глобальна цесія» що передбачає уступку всього обсягу дебіторської заборгованості постачальника (клієнта) до боржника. Під час здійснення міжнародної комерційної діяльності, пов'язаної з різними видами та формами фінансування в міжнародній торгівлі (в тому числі і договорів факторингу), широко використовуються договори за якими дебіторська заборгованість передається фінансовому агенту в «оптовому порядку», тобто групою прав грошових вимог, досить часто, без їх належної індивідуалізації. Подібним чином, за договорами факторингу дебіторська заборгованість за поставлені товари, виконані роботи, чи надані послуги уступається, досить часто, без вказівки на конкретні договори, з яких виникла, чи виникне відповідна заборгованість [19, с. 147; 23]. При цьому, категорією «майбутня дебіторська заборгованість» охоплюються визначені права грошових вимог, що неминуче виникнуть в майбутньому, а також такі, що можуть виникнути завдяки певній події, що може мати місце в майбутньому, тобто заборгованість гіпотетичного характеру [19, с. 143]. За словами А. С. Комарова, у випадку відсутності у договорі будь-якого засобу ідентифікації права грошової вимоги, вважається, що уступка права грошової вимоги поширюється на всі вимоги клієнта, що виникають у його підприємницькій практиці [24, с. 447].

Можливість глобальної уступки права грошової вимоги за договором міжнародного факторингу передбачена також і відповідними приписами конвенцій. Відповідно ч. 2 ст. 5 Конвенції УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» 1988 р. та ч. 2 ст. 8 Конвенції ООН «Про уступку дебіторської заборгованості у міжнародній торгівлі» 2001 р. положення договору факторингу, згідно з яким майбутні грошові вимоги відступаються, діють для відступлення грошових вимог фактору у міру їх виникнення без потреби укладання будь-якого нового акта про відступлення права вимоги [3; 4].

Усуваючи зайві формальності у юридичному оформленні уступки прав грошових вимог, положення конвенцій передбачають дійсність уступок прав грошових вимог, що виникнуть в майбутньому. Відповідно до ст. 5 Конвенції УНІДРУА «Про міжнародний факторинг» 1988 р. положення договору факторингу, що передбачає відступлення існуючих або майбутніх грошових вимог, не може бути визнано недійсним внаслідок того, що вимоги не були зазначені в договорі окремо, якщо під час укладення договору або під час набуття ним чинності вони могли бути визначені у договорі [3]. Стаття 8 Конвенції ООН «Про уступку дебіторської заборгованості у міжнародній торгівлі» 2001 р. передбачає, що уступка дебіторської заборгованості не може бути визнана такою, що не має сили у відносинах між цедентом та цесіонарієм, чи у відносинах із боржником, чи іншим конкуруючим заявником права вимоги і праву цесіонарія не можна відмовити у пріоритеті на тій підставі, що вона являється уступкою більш ніж однієї статті дебіторської заборгованості, майбутньої дебіторської заборгованості [4].

В умовах «глобальної цесії» обсяг прав грошових вимог в їх грошовому еквіваленті не завжди можливо визначити в момент укладення договору міжнародного факторингу. У свою чергу, фактор не може набути необмеженого обсягу дебіторської заборгованості. Таким чином, фактор може виконувати посередницькі функції щодо прав грошових вимог, які не звернуті ним на свою користь за умовами договору. Виконуючи посередницькі функції за умовами договору міжнародного факторингу, фактор діє як довірчий власник постачальника.

Обсяг прав грошових вимог, що передаватиметься факторові, визначатиметься вартістю послуг, що надаються фактором за договором факторингу. В подібних випадках фак-

тором встановлюється ліміт, в межах якого фактор бере на себе функцію оплати прав грошових вимог та відповідно зменшення фінансових ризиків, у зв'язку з набуттям прав грошових вимог [11, с. 92].

Уступка права грошової вимоги за договором міжнародного факторингу має, як правило, сингулярний характер. правонаступництво фактора у відносинах з яких виникає права грошових вимог стосується не всіх прав первинного кредитора, а лише окремих з них, що впливають із договору, з якого виникає право грошової вимоги. Зазначене знаходить своє підтвердження також і у положеннях Конвенції УНІДРУА «Про міжнародний факторинг». Стаття 10 Конвенції передбачає, що саме лише невиконання, або неналежне виконання, чи прострочення виконання договору купівлі-продажу товарів не дає права боржнику вимагати повернення суми, сплаченої ним фактору, якщо боржник має право отримати цю суму від постачальника. Відповідно до ст. 20 Конвенції «Про уступку дебіторської заборгованості у міжнародній торгівлі» 2001 р. домовленість, досягнута між цедентом та боржником до повідомлення цесіонарія про уступку права грошової вимоги та, котра зачіпає інтереси цесіонарія, є чинною стосовно нього і цесіонарій набуває відповідних прав [3; 4].

Використання сингулярної цесії за умовами договору має важливе практичне значення, оскільки дозволяє покрити дебіторську заборгованість клієнта, не припиняючи зобов'язання між первинним кредитором та боржником, що виникають за умовами первинного договору. При цьому, заміна кредитора відбувається щодо обмеженого обсягу відносин між первинним кредитором та боржником, права грошової вимоги за яким уступаються. В протилежному випадку, з моменту уступки права грошової вимоги фактор зобов'язаний виконувати зобов'язання первинного кредитора у відносинах з боржником, що не припинені на момент здійснення уступки права грошової вимоги. Зазначені особливості свідчать про поглиблення спеціалізації уступки права грошової вимоги за умовами договору міжнародного факторингу.

Здійснення факторингових операцій в умовах «глобальної цесія» є достатньо ризикованою операцією. За цих умов виникає необхідність у виконанні фактором додаткових поряд з фінансуванням функцій, пов'язаних з уступкою права грошової вимоги. Подібним чином, створюються передумови для надання фактором додаткових послуг, зокрема – ведення бухгалтерського обліку, інкасації дебіторської заборгованості, наданні інформаційних, консультативних послуг, тощо.

Виконання фактором посередницьких функцій набуває особливої актуальності під час проведення операцій *old style factoring*. Крім надання фактором функції страхування ризику неплатежів, фактор бере на себе функцію інкасації платежів, бухгалтерського обліку рахунків постачальника з приводу уступленої дебіторської заборгованості. Набуваючи права грошових вимог до боржників, фактор особисто зацікавлений у контролі над операціями клієнта, в тому числі, і, через проведення бухгалтерському обліку клієнта [12, с. 43].

Оскільки предметом договору факторингу є права грошових вимог, строк платежу за якими настав, так і права грошових вимог, строк виконання за якими ще не настав, виконання певних бухгалтерських операцій (облік строків, вирахування процентів) стає обов'язковим для фактора за своєю природою [11, с. 92].

Подібної точки зору дотримується також і К. Шмітгофф, зазначаючи, що у випадку здійснення в доповнення до виконання фактором функції щодо витребовування плати, фактор може надавати окремі послуги, пов'язані з управлінням кредиторською заборгованістю клієнта. Перелік подібних послуг визначається умовами договору факторингу і для такої домовленості існує цілий ряд можливостей [25, с. 233].

Аналізуючи специфіку фінансування фактором клієнта, у літературі стверджують, що подібне фінансування здійснюється на засадах безповоротності, що передбачає відсутність обов'язку фактора з повернення відповідної суми фінансування, відсутності заборгованості фактора з надання відповідної суми фінансування, а також компенсаційності такого фінансування, тобто отримання фактором від постачальника (клієнта) суми фінансування, вартість якого відповідає сумі наданого фінансування [2, с. 127]. Однак, договір факторингу, при цьому, зберігає своє значення як оплатний договір. Фінансовий агент передає постачальнику суму фінансування не на поворотній основі, а шляхом отримання платежу на основі уступленого йому клієнтом права грошової вимоги до контрагента за договором [27, с. 272]. Завдяки уступці права грошової вимоги забезпечуються вимоги фактора з покриття витрат на надання фінансових послуг та отримання плати за надані послуги. Таким чином, способи фінансування фактором постачальника (клієнта) за договором міжнародного факторингу втрачають свої кваліфікаційні ознаки, як різновиди окремих видів приватноправових зобов'язань.

У випадку здійснення фінансування на безоборотній основі, фактор виконує функції захисту постачальника від неплатежу зі сторони боржника [25, с. 231]. При цьому, уступка права грошової вимоги є невід'ємним елементом послуги, що надається фактором клієнтові. Таким чином, зобов'язання, що виникають за договором міжнародного факторингу є більш гнучкими. Зазначені обставини свідчать про неможливість їх правового забезпечення традиційними конструкціями договірної права в межах національних законодавств. У зв'язку з наведеним, договір міжнародного факторингу не можна беззастережно віднести до різновиду змішаних договорів.

Висновки. Договір міжнародного факторингу передбачає виникнення більш гнучких відносин між контрагентами. Відносини, що виникають за договором міжнародного факторингу, набувають глибокої правової спеціалізації порівняно з традиційними конструкціями договірної права. У зв'язку з наведеним, договір набуває самостійного правового значення, як окремий правовий інститут.

В основі договору міжнародного факторингу є «глобальна цесія», що передбачає можливість уступки факторові прав грошових вимог, що виникають у його комерційній практиці, в тому числі і, – гіпотетичної дебіторської заборгованості. Ризики, що набуває фактор за умовами договору міжнародного факторингу зумовлюють необхідність виконання фактором посередницьких функцій. Подібна особливість зумовлює необхідність надання фактором декількох послуг за умовами договору міжнародного факторингу. Послуги, що надаються фактором за умовами договору міжнародного факторингу втрачають свої кваліфікаційні характеристики, як різновиди окремих видів приватноправових зобов'язань. Зрощення послуг з уступкою права грошової вимоги за умовами договору факторингу перетворює останню на обов'язковий кваліфікуючий елемент договору факторингу.

Список використаної літератури

1. About factoring: statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fci.nl/en/about-factoring/statistics>. – Назва з екрану.
2. Тараба Н. В. Зовнішньоекономічні угоди з комерційним фінансуванням. [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук.: 12.00.03 / Н. В. Тараба. – К., 2007.– 223 с.
3. Про міжнародний факторинг: конвенція УНІДРУА № 995_210 від 28 травня 1988 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_210. – Назва з екрану.

4. UN convention on the assignment of receivables in the international trade from 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/payments/receivables/cte-assignment-convention-e.pdf>. – Назва з екрану.
5. General Rules for International Factoring [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cqattorneys.com/enfiles/Conventions%20and%20usages/04GENERAL%20RULES%20FOR%20INTERNATIONAL%20FACTORING.pdf>. – Назва з екрану.
6. Вилкова Н. Г. Договорное право в международном обороте / Н. Г. Вилкова. – М. : Статут, 2004. – 509, 1 с. – (Договорное право). – Прил.: С. 424-510 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.adhdportal.com/book_3349.html. – Назва з екрану.
7. Луць В. В. Контракти в підприємницькій діяльності : навч. посіб. – 2-е вид., перероб. і допов. [Текст] / В. В. Луць. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 576 с.
8. Приходько А. А. Договор международного факторинга в международном частном праве [Текст]: автореф. на соискание научной степени канд. юрид. наук:12.00.03 / А. А. Приходько. – М., 2005. – 234 с.
9. Красько И. Е. Договор факторинга / И. Е. Красько // Предпринимательство, хозяйство и право. – 1996. – № 6. – С. 3-7.
10. Внукова Н. М. Основы факторингу [Текст] / Н. М. Внукова. – К. : Знання КОО, 1998. – 174 с.
11. Жалинская А. А. Правовое регулирование факторинга в ФРГ [Текст] / А. А. Жалинская // Государство и право. – 1999. – № 11. – С. 90-94.
12. Шевченко Е. Е. Договор финансирования под уступку денежного требования в системе гражданского права Российской Федерации [Текст]: автореф. на соискание научной степени канд. юрид. наук: 12.00.03 / Е. Е. Шевченко – М., 2003. – 196 с.
13. Тынель А. Курс международного торгового права [Текст]. / А. Тынель, Я. Функ, В. Хвалей. – Мн. : Амалфея, 1999. – 600 с.
14. Склеповий Є. В. Ринок факторингових послуг в Україні [Текст] / Є. В. Склеповий // Фінанси України. – 2005. – № 9. – С. 109-115.
15. Смачило В. В., Дубравська Є. В. Сутність факторингу та його використання при управлінні дебіторською заборгованістю в Україні [Текст] / В. В. Смачило, Є. В. Дубравська // Фінанси України. – 2007. – № 7. – С. 35-45.
16. Токунова А. В. Окремі питання щодо послуг, що надаються за договором факторингу [Текст] / А. В. Токунова // Право України. – 2012. – № 6. – С. 296-301.
17. Шевченко Е. Е. Договор финансирования под уступку денежного требования в системе гражданского права Российской Федерации [Текст]: автореф. на соискание научной степени канд. юрид. наук: 12.00.03 / Е. Е. Шевченко – М., 2003. – 196 с.
18. Osma A. «Spain is different» or is not?: A comparative review of the legal regulation in Spain and in The 1988 UNIDROIT convention of international factoring. /A.Osma // International Trade Law Journal. – Volume 18, Number 2, Summer 2010. – Volume 18, Number 2. – P. 3-21. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CCoQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.perezllorca.com%2Fes%2FactualidadPublicaciones%2FArticuloJuridico%2FDocuments%2FSpainisdifferentAOJ.pdf&ei=l2huVJWcNOTiywP4woCQAw&usg=AFQjC-NEvOyK0Er_tFBjlf_BXKQCfGgDVZA&bvm=bv.80185997,d.ZWU. – Назва з екрану.
19. Новоселова Л. А. Сделки уступки права (требования) в коммерческой практике. Факторинг [Текст] / Л. А. Новоселова. – М., Статут, 2003. – 494 с.

20. Чапічадзе Я. О. Договір факторингу: Автореф. дис. канд. юр. наук / Я. О. Чапічадзе : Ун-т внутр. справ. – Харків, 2000. – 17 с.
21. Ломидзе О. Г. Правонаделение в гражданском законодательстве России [Текст] : дис. д. ю. н. : 12.00.03 / О. Г. Ломидзе. – Ростов-на-Дону : Ростовский юридический институт Северо-Кавказской академии государственной службы, 2003. – 409 с.
22. Русаков М. В. Факторинговое правоотношение [Текст]: Дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 / М. В. Русаков. – Москва, 2004. – 215 с.
23. Доклад рабочей группы по международной договорной практике о работе ее 25-й сессии (4-22 мая 1992 г.) № А/47/17 // Генеральная Асамблея ООН. – Нью-Йорк, 1992. – 63 с. [Электронный ресурс – Режим доступа: <http://daccess-ods.un.org/TMP/3726201.35545731.html>. – Назва з екрану.
24. Гражданский кодекс Российской Федерации. Часть вторая. Текст, комментарии, алфавитно-предметный указатель [Текст]. / Под ред. О. М. Козирь, А. Л. Маковского, С. А. Хохлова. – М. : Международный центр финансово-экономического развития, 1996. – 704 с.
25. Шмиттгофф Клайв М. Экспорт: право и практика международной торговли. [Текст] / К. Шмиттгофф. – М. : Юрид. лит., 1993. – 512 с.

SOME ASPECTS OF INTERNATIONAL FACTORING CONTRACT LEGAL NATURE

Smolyn Y. V.

Applicant for the PhD at the Institute of international relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv.
Scientific adviser: Dr. Law, Associate Professor Kalakura V. Y.

Abstract. *This article is devoted to the existence of the international factoring contract as a separate civil contract legal structure. Researchers approaches in determining the legal nature of the factoring relations are analyzed. The nature of the services provided by the factor under the contract international factoring contract is described. The specifics of the assignment of receivables under the international factoring contract are also analyzed in the article. The comparative legal analysis of the last one with the civil assignment. of receivables is made. This article is going about the application of the global assignment under the contract of international factoring. The possibility for existence the factoring under which the intermediary services are provided by factor. The correlation of services provided by the factor with the assignment of receivables under the international factoring operations is explored. The possibility for providing the complex of services by the factor under the contract is highlighted. The approach to the possibility of combining the assignment of receivables with the mediation services provided by factor is proposed. Based on the current research the conclusions about the future existence of the international factoring contract as a separate legal institution is made. The author concluded that the existence of international factoring agreement is possible only by funding the client by the factor on the irrevocable basis.*

Key words: *factoring, mediation services, global assignment, assignment to receivables financing, receivables, construction of the contract.*

References

1. About factoring: statistics – [Elektronny’j resurs]. – Rezhy’ m dostupu: <https://fci.nl/en/about-factoring/statistics>. – Nazva z ekranu.
2. Taraba N. V. Zovnishn’oekonomichni ugody’ z komercijny’ m finansuvannyam [Tekst]: avtoref. dy’s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. yury’d. nauk.: 12.00.03 / N. V. Taraba. – K., 2007. – 223 s.

3. Pro mizhnarodny'j faktory'ng: konvencziya UNIDRUA № 995_210 vid 28 travnya 1988 roku: [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_210. – Nazva z ekranu.
4. UN convention on the assignment of receivables in the international receivables in the in-ternational trade from 2001 [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/payments/receivables/cto-assignment-convention-e.pdf>. – Nazva z ekranu.
5. General Rules for International Factoring – [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu: <http://www.cqat-torneies.com/enfiles/Conventions%20and%20usages/04GENERAL%20RULES%20FOR%20INTERNATIONAL%20FACTORING.pdf>. – Nazva z ekranu.
6. Vy'lkova N. G. Dogovornoe pravo v mezhdunarodnom oborote / N. G. Vy'lkova. – M. : Statut, 2004. – 509, 1 s. – (Dogovornoe pravo). – Pry'l. – S. 424-510. – [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu: http://www.adhd-portal.com/book_3349.html. – Nazva z ekranu.
7. Lucz' V. V. Kontrakty' v pidpry'yemny'cz'kij diyal'nosti : navch. posib. – 2-e vy'd., pererob. i dopov. [Tekst] / V. V. Lucz'. – K. : Yurinkom Inter, 2008. – 576 s.
8. Pry'hod'ko A. A. Dogovor mezhdunarodnogo faktory'nga v mezhdunarodnom chastnom prave [Tekst]: avtoref. na soy'kany'e nauchnoj stepeny' kand. yury'd. nauk: 12.00.03 / A. A. Pry'xod'ko. – M., 2005. – 234 s.
9. Kras'ko Y'. E. Dogovor faktory'nga // Predpry'ny'matel'stvo, xazyajstvo y' pravo. – 1996. – № 6. – S. 3-7.
10. Vnukova N. M. Osnovy' faktory'ngu [Tekst] / N. M. Vnukova. – K. : Znannya KOO, 1998. – 174 s.
11. Zhaly'nskaya A. A. Pravovoe reguly'rovany'e faktory'nga v FRG [Tekst] / A. A. Zhaly'nskaya // Gosudarstvo y' pravo. – 1999. – № 11. – S. 90-94.
12. Shevchenko E. E. Dogovor fy'nansy'rovany'ya pod ustupku denezhnogo trebovaniya v sy'steme grazhdankogo prava Rossy'jskoj Federacy'y' [Tekst]: avtoref. na soy'kany'e nauchnoj stepeny' kand. yury'd. nauk: 12.00.03 / E. E. Shevchenko – M., 2003. – 196 s.
13. Tynel' A. Kurs mezhdunarodnogo torgovogo prava [Tekst]. / A. Tynel', Ya. Funk, V. Hvalej. – Mn. : Amalfeya, 1999. – 600 s.
14. Sklepovy'j Ye. V. Ry'nok faktory'ngovy'h poslug v Ukraini [Tekst] / Ye. V. Sklepovy'j // Finansy' Ukrainy'. – 2005. – № 9. – S. 109-115.
15. Smachy'lo V. V. Dubravs'ka Ye. V. Sutnist' faktory'ngu ta jogo vy'kory'stannya pry' upravlinni debitors'koyu zaborgovanistyu v Ukrainy' // Finansy' Ukrainy'. – 2007. – № 7. – S. 35-45.
16. Tokunova A. V. Okremi py'tannya shhodo poslug, shho nadayut'sya za dogovorom faktory'ngu / A. V. Tokunova // Pravo Ukrainy'. – 2012. – № 6. – S. 296-301.
17. Shevchenko E. E. Dogovor finansirovaniya pod ustupku denezhnogo trebovaniya v sisteme grazhdankogo prava Rossijskoj Federacii [Tekst]: avtoref. na soikanie nauchnoj stepeni kand. yurid. nauk: 12.00.03 / E. E. Shevchenko. – M., 2003. – 196 s.
18. Osma A. «Spain is different» or is not?: A comparative review of the legal regulation in Spain and in The 1988 UNIDROIT convention of international factoring. / A. Osma // International Trade Law Journal. – Volume 18, Number 2, Summer 2010. – Volume 18, Number 2. – P. 3-21. – [Elektronny'j resurs]. Rezhy'm dostupu: http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CCoQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.perezllorca.com%2Fes%2FactualidadPublicaciones%2FArticuloJuridico%2FDocuments%2FSpainisdifferentAOJ.pdf&ei=I2huVJWcNOTiywP4woCQAw&usq=AFQjCNEvOyK0Er_tFB-Jlf_BXKQCfGgDVZA&bvm=bv.80185997,d.ZWU. – Nazva z ekranu.
19. Novoselova L. A. Sdelky' ustupky' prava (trebovaniya) v komercheskoj prakty'ke. Fak-tory'ng [Tekst] / L. A. Novoselova. – M., Statut, 2003. – 494 s.
20. Chapichadze Ya. O. Dogovir faktory'ngu: Avtoref. dy's... kand. yury'd. nauk / Ya. O. Chapichadze. – Un-t vnutr. sprav. – Harkiv., 2000. – 17 s.
21. Lomy'dze O. G. Pravonadeleny'e v grazhdanskom zakonodatel'stve Rossy'y': dy's. dok. yur. nauk. : 12.00.03 / O. G. Lomy'dze. – Rostov-na-Donu : Rostovsky'j yury'dy'chesky'j y'nsty'tut Severo-Kavkazskoj akademyy'y' gosudarstvennoj sluzhby, 2003. – 409 s.
22. Rusakov M. V. Faktory'ngovoe pravootnosheny'e [Tekst]: Dy's. ... kand. yury'd. nauk : 12.00.03 / M. V. Rusakov. – Moskva, 2004. – 215 s
23. Doklad rabochej grupy po mezhdunarodnoj dogovornoj prakty'ke o rabote ee 25-j sessy'y' (4-22 maya 1992 g.) № A/47/17. // General'naya asambleya OON. – N'yu-Jork, 1992. – 63 s. [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu: <http://daccess-ods.un.org/TMP/3726201.35545731.html>. – Nazva z ekranu.
24. Grazhdansky'j kodeks Rossy'jskoj Federacy'y'. Chast' vtoraya. Tekst, kommentary'y', alfavy'jno-predmetnyj ukazatel' [Tekst]. / Pod red. O. M. Kozy'r', A. L. Makovskogo, S. A. Xoxlova. – M. : Mezhdunarodnyj czentrfy'nansovo-ekonomy'cheskogo razvy'ty'ya, 1996. – 704 s.
25. Shmy'ttgoff Klajv M. Eksport: pravo y' prakty'ka mezhdunarodnoj torgovy'. [Tekst] / K. Shmy'ttgoff. – M. : Yury'd. ly't., 1993. – 512 s.

ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ПРАВОВОЙ ПРИРОДЫ ДОГОВОРА МЕЖДУНАРОДНОГО ФАКТОРИНГА

Смолин Я. В.

Соискатель Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Научный руководитель: доктор юридических наук, доцент Калакура В. Я.

Аннотация. *Статья посвящена вопросам существования договора международного факторинга, как самостоятельной конструкции гражданского договора. Проанализированы подходы ученых к определению правовой природы факторинговых отношений. Описаны характер услуг фактором по условиям договора международного факторинга. В статье также анализируется специфика уступки права денежного требования по условиям договора международного факторинга. Проведенный сравнительно-правовой анализ последней с общегражданской цессией. В статье идет речь также о применении глобальной цессии по договору международного факторинга. Освещается возможность проведения факторинговых операций, по которым фактором предоставляются посреднические услуги. Исследовано соотношение услуг фактором с уступкой права требования при проведении международных факторинговых операций. Освещены возможности предоставления фактором комплекса услуг поставщику по условиям договора. Предложенный подход к возможности совмещения уступки права денежного требования с предоставлением фактором поставщику посреднических услуг. На основании проведенного исследования, сделаны выводы о перспективе существования договора международного факторинга как отдельного правового института. Автором сделан вывод о том, что существование договора международного факторинга возможно в случае финансирования фактором клиента на безвозвратной основе.*

Ключевые слова: *факторинг, посреднические функции, услуги, глобальная цессия, уступка права требования, финансирования, дебиторская задолженность, конструкция договора.*